

Biedrība "Latvijas Mediju ētikas padome"

Ētikas padomes atzinums

Nr. 5/2022

Attālinātā sēdē
2021. gada 27. janvārī

Biedrības "Latvijas Mediju ētikas padome" (turpmāk – Biedrība) Ētikas padome šādā sastāvā: priekšsēdētājs Andris Kēniņš*, priekšsēdētāja vietniece Skaidrīte Lasmane, padomes locekļi Guntars Līcis, Aivars Pastalnieks, Baiba Liepiņa, Anda Rožukalne, Daiga Sproģe, Andris Saulītis, Aleksandrs Mirlins

konstatē:

[1] Biedrība 2021. gada 16. decembrī saņēma Anželas Cimdares (turpmāk - Iesniedzējs) sūdzību par SIA "All Media Latvia" (turpmāk arī – AML) raidījumā "TV3 Ziņas" 22.oktobra sižetā publiskoto nepārbaudīto, nepatieso, godu un cieņu aizkarošu ziņu izplatīšanu saistībā ar Iesniedzēja Iaulātā Arņa Cimdara nāves apstākļu atspoguļojumu.

[2] Sūdzībā norādīts, ka AML, TV3 ziņu raidījumā izplatot informāciju: "(..) mūžībā aizgājušais Arnis Cimdars mediķiem varētu būt uzrādījis viltotu Covid-19 sertifikātu." un portālā skaties.lv, kas ir daļa no AML uzņēmumu grupas, rakstā ziņojot "Neoficiāla informācija: no Covid-19 mirušais Cimdars, iespējams, uzrādījis viltotu vakcinācijas sertifikātu (..) TV3 Ziņu rīcībā esošā neoficiālā informācija liecina, ka viltotā sertifikāta uzrādītājs bijis aizvakar no Covid-19 mirušais bijušais Centrālās vēlēšanu komisijas vadītājs Arnis Cimdars. Tāpat viltotu sertifikātu šajā pat medicīnas iestādē, iespējams, uzrādījis vēl kāds Cimdaram tuvs cilvēks, kurš slimnīcā reanimācijā cīnās par savu dzīvību." pārkāpis Biedrības Ētikas kodeksa 4.1., 4.6. punktu pārkāpumus.

Iesniedzēja norāda, ka konkrētajā gadījumā AML raidījuma ietvaros pārraidīja ziņu, nevis viedokli. Raidījuma auditorijai izplatītās informācijas rezultātā varētu rasties priekšstats, ka A.Cimdars ir viltojis vai uzrādījis viltotu vakcinācijas sertifikātu, tādējādi pieļaujot krimināli sodāmu darbību, tomēr AML nav ievērojis savu pienākumu pārbaudīt faktus, kas ir ziņu pamatā, patiesumu. Sūdzībā norādīts, ka atbilstoši Augstākās tiesas Senāta judikatūrai, piedēvējot personai konkrētas krimināli sodāmas darbības šī fakta paudējam ir jāpierāda izteikumu atbilstība patiesībai. Atzinums noziedzīga nodarījuma izdarīšanā nedrīkst būt izteikts nekādā formā, ja to nav konstatējušas kompetentās tiesību sargājošās institūcijas, tādējādi nav pamatota AML pieeja, izmantojot iespraudumu "iespējams", lai norādītu uz šādu notikumu iespējamības varbūtību.

Sūdzībā norādīts, ka konkrētajā gadījumā AML ne tikai nepārliicinājās par informācijas atbilstību patiesībai, ko tas būtu varējis darīt, vēršoties pie Arņa Cimdara ģimenes locekļiem, bet arī pārsteidzīgi publicēja nepārbaudītu un nepatiesu informāciju, tādējādi pieļaujot žurnālista ētikas pārkāpumu.

[3] Biedrības valde Sūdzību nodeva izskatīšanai Ētikas padomei atbilstoši Biedrības Statūtu 6.1.1. punktam.

[4] Biedrības valde lūgusi AML sniegt viedokli par Sūdzībā aplūkoto situāciju atbilstoši Biedrības Statūtu 6.2.punktam.

[5] AML savā skaidrojumā norāda, ziņu moderators, vēstījot Sūdzībā norādītās ziņas, izmantoja atstāstījuma izteiksmi, tādā veidā faktiski atstāstot citas personas teikto bez pārlicības par teiktā patiesumu. AML norāda, ka ziņu raidījumā minētā publicēta kā neoficiāla informācija, tikvien norādot uz šādu apstākļu iespējamību. Tā rezultātā AML uzskata, ka Sūdzībā norādītajā ziņu raidījumā faktiski tika atstāstīta informācijas pirmavota paustā informācija, auditorijai mērķtiecīgi neradot iespaidu, ka AML apsūdz A.Cimdaru krimināli sodāmā nodarījumā. AML rīcībā esošā neoficiālā informācija tika pasniegta iespējami saudzīgākā veidā, bez stingriem un viennozīmīgiem apgalvojumiem.

[6] Ņemot vērā minēto, AML uzskata, ka tā nav pieļāvusi nepatiesas vai maldinošā formā pasniegtas informācijas publiskošanu un nav centusies tīši un aizklāti ietekmēt auditoriju. Gluži pretēji, AML kā plašsaziņas medijs Covid-19 pandēmijas apstākļos ir īstenojis savu mērķi un uzdevumu sabiedrībā.

[7] Vienlaikus AML norāda, ka 2021.gada 17.decembra TV3 ziņu raidījumā, no Valsts policijas saņemot informāciju, ka apstiprinājumu nav guvusi Sūdzībā norādītajos mediju materiālos izplatītā neoficiālā informācija par viltus sertifikātu, atvainojās A.Cimdaru ģimenei. Ievērojot, ka AML publiski atvainojās A.Cimdaru ģimenei, negaidot un nesaņemot oficiālu pieprasījumu par atvainošanu, AML darbībā konstatējama godprātības principa ievērošana.

AML vērs uzmanību, ka, lai arī Ētikas kodekss paredz sniegt patiesu, pārbaudītu un kritiski izvērtētu informāciju, medijam nav liegts publiskot informāciju no neoficiāliem informācijas avotiem, neatklājot to identitāti, ne arī pasniegt informāciju atstāstījuma un pieņēmuma formā. Pretējā gadījumā, ja katrā situācijā medijam būtu jāvērsas pie attiecīgās iestādes, lai saņemtu oficiālu lēmumu, kas apstiprina iegūto informāciju, tiktu nepamatoti ierobežota tāda mediju pamatvērtība kā sabiedrības piekļuve informācijai un informācijas un viedokļu daudzveidība.

[8] Papildus skaidrojumos AML norāda, ka līdzšinējā mediju prakse paredz iespēju atsaukties uz medija izplatītu neoficiālu informāciju (LTV 2022. gada 7. janvāra raidījumā "Panorāma" paustais par Valsts ieņēmuma dienesta pārbaudes rezultātā uzsāktu kriminālprocesu par kādu ēdināšanas uzņēmumu, kura nosaukums identificēts, pamatojoties uz neoficiāliem medija avotiem), kā arī iesniegusi TV3 ziņu un informatīvo raidījumu attīstības vadītājas liecību, kas apstiprina, ka pirms informācijas sniegšanas sabiedrībai tika veikta tās pārbaude.

Ievērojot konstatēto, kā arī apzinoties AML nozīmi, Biedrības Ētikas padome

secina:

[9] Ētikas padome vērs uzmanību, ka nedz normatīvie akti, nedz Biedrības Statūti vai Ētikas kodekss nedod tai tiesības sniegt apstākļu juridisko vērtējumu un pārbaudīt Sūdzībā aplūkotās situācijas atbilstību normatīvo aktu prasībām. Biedrības Ētikas padome Sūdzībā norādīto vērtē atbilstoši Biedrības Ētikas kodeksa nosacījumiem.

[10] Izvērtējot Sūdzībā norādīto, kā arī iepazīstoties ar AML skaidrojumiem, Ētikas padome konstatē Biedrības Ētikas kodeksa 4.1. un 4.6. punktu pārkāpumus.

[11] Ētikas padome secināja, ka sākotnējā medija rīcība, izplatot ziņas par iespējami viltotu vakcinācijas sertifikātu, uzskatāma par pietiekami nepārbaudītu ziņu sensacionalizāciju un bijusi nepamatoti pārsteidzīga, ievērojot notikušā sensitīvo kontekstu. Ētikas padome vērs uzmanību, ka gadījumos, kad aplūkojamais jautājums netieši saistāms ar personas nāvi, medijam jāpaļaujas tikai uz pārbaudītiem faktiem un īpaši piesardzīgu un padziļinātu informācijas avotu izpēti.

[12] Ievērojot, ka nepienācīga jautājuma izpēte var radīt negodu mirušā piemiņai, kā arī apstākli, ka šādi personai nav iespējas aizstāvēt savu viedokli, medija rīcība, publicējot neoficiālu informāciju, kas it kā liecina par šādas personas krimināli sodāmu rīcību, bijusi sasteigta, nepamatota un pretēja Biedrības Ētikas kodeksā nostiprinātajiem godprātības un informācijas iegūšanas un izmantošanas principiem. Jāuzsver, ka AML informācijas publicēšanas brīdī nav konstatējami tādi apstākļi, kas liecinātu, ka ir pamats to publicēt nekavējoties, piemēram, lai novērstu potenciālu tūlītēju kaitējumu vai draudus sabiedrības veselībai, nevis būtu jāsapņā izmeklēšanas rezultāti vai jāaprobežojas ar ziņu, ka policija izmeklē lietas apstākļus.

[13] Ētikas padome secina, ka AML rīcība, ziņu raidījumā iekļaujot ziņas, ka “iepriekš paustā informācija nav guvusi apstiprinājumu”, tostarp atvainojoties A.Cimdara ģimenei, liecina par pievērsto uzmanību notikumu attīstībai, taču Ētikas padomes ieskatā šāda medija rīcība bijusi novēlota, jo gadījumā, kad tiek norādīts, ka mirusi persona iespējams izdarījis noziedzīgu nodarījumu, informācijas precizēšana pēc teju diviem mēnešiem neatsver mirušā piemiņai un cietušā tuviniekiem nodarīto kaitējumu.

[14] Ētikas padome uzskata, ka AML pārstāvjiem bija iemesls vērsties pie A.Cimdara ģimenes, lai pārliecinātos par AML rīcībā esošo neoficiālo informāciju. Lai arī var secināt, ka A.Cimdara ģimeni kā avotu konkrētajā gadījumā varētu novērtēt kritiski Ētikas kodeksa 4.6.3. punkta izpratnē, tik sensitīvā situācijā, kāda aplūkota šajā lietā, AML bija jāizmanto visi iespējamie līdzekļi, lai izvairītos no nepamatota mirušā un viņa tuvinieku aizskārums.

[15] Vienlaikus Ētikas padome vērs uzmanību, ka, iepazīstoties ar AML skaidrojumā norādīto 17.decembra ziņu raidījumu (vērsam uzmanību, ka AML skaidrojumā norādītā hipersaite nebija aktīva), Ētikas padome konstatē, ka kļūdu labojums un atvainošanās nav izplatīta tai pašā laikā un formā, kā tika izplatītas sākotnējās ziņas. Tāpat norādāms, ka AML interneta vietnē (<https://zinass.lv/latvija/neoficiala-informacija-no-covid-19-mirusais-cimdars-iespejams-uzradijis-vil-totu-vakcinacijas-sertifikatu/>) joprojām ir pieejama informācija par izplatīto neoficiālo ziņu, bez atsaukuma un atvainošanās, kas nebūtu pieļaujams augstāk minēto apstākļu dēļ. Ja situācijas fakti mainās, medijam jānodrošina, ka patiesībai neatbilstoša informācija tiek atsaukta, piemēram, papildinot rakstu vai sasaistot to ar jaunāku publikāciju, no kuras nepārptotami izriet, ka iepriekš izplatītā informācija izrādījās nepatiesa. Ievērojot minēto, Ētikas padomes ieskatā AML izplatītās ziņas par informācijas neatbilstību patiesībai nav uzskatāmas par sākotnēji nepatiesi izplatīto ziņu atsaukumu.

[16] Papildus jāņem vērā, ka AML ziņu raidījumā izplatīto informāciju pārpublicējusi virkne citu mediju, kas A.Cimdara ģimenei varēja radīt papildu kaitējumu, tomēr ziņa par konkrētās informācijas neatbilstību patiesībai neiegūst tik plašu rezonansi, kā sākotnējā, uz nepatiesas informācijas balstītā ziņa. Tāpēc atbildīga rīcība no AML puses, lai mazinātu nodarīto kaitējumu, būtu pēc iespējas rūpēties, lai medijos, kuros ir pārpublicēta nepatiesā ziņa, pie tās tiktu publicēts atsaukums un atvainošanās. Vienlaikus Ētikas padome aicina medijus, kuri pārpublicēja raidījumā norādīto informāciju atsaukt to atbilstošā veidā, kā arī publiski atvainoties bojā gājušā tuviniekiem.

Ievērojot secināto, Biedrības Ētikas padome

atzīst:

- 1) Iesniedzēja Sūdzībā norādītajā situācijā konstatējams Biedrības Ētikas kodeksa 4.1. un 4.6. punktu pārkāpums;
- 2) Ētikas padomes atzinums nosūtāms Iesniedzējam un informācija izplatāma atbilstoši Biedrības Statūtu 6.6. punktam;
- 3) Atbilstoši Biedrības Ētikas kodeksa 6.2. punktam AML jāatsauc izplatītās ziņas;

4) Atzinums publicējams Biedrības interneta vietnē.

* Ētikas padomes priekšsēdētājs Andris Ķēniņš atstatās no lēmuma pieņemšanas atbilstoši Biedrības Statūtu 5.6. punktam ievērojot, ka ir personīgi pazīstams ar iesniedzējas ģimeni, kā arī Biedrībā deleģēts no Latvijas Raidorganizāciju asociācijas puses, kuras biedrs ir arī SIA "All Media Latvia", par kuru iesniegta sūdzība.